

Atf/Citation

Ceylan, M.A.,(2021). Selçuklu döneminde Alanya şehrinin fonksiyon özellikleri. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 26 (46), 211-228.

SELÇUKLU DÖNEMİNDE ALANYA ŞEHRİNİN FONKSİYON ÖZELLİKLERİ¹

Functional Properties of Alanya City in The Seljuk Period

Prof. Dr. Mehmet Akif CEYLAN*

Öz

Elverişli sit ve konum özelliklerine sahip şehir yerleşmelerinin varlıkları ve gelişmeleri süreklilik arz etmektedir. Şüphesiz bunda zamanla değişen ve gelişen beşerî coğrafya unsurlarının da önemli rolleri söz konusudur. Dolayısıyla şehirlerin kuruluşu, gelişimi ve fonksiyonların zamanla çeşitlenmesi, başta sit ve konum olmak üzere çeşitli coğrafi özelliklerin oluşturduğu potansiyel ölçüsünde ve bu potansiyeli değerlendirebilecek yöneticiler sayesinde mümkün olmaktadır.

Akdeniz kıyısında tombolo özelliği gösteren bir yarımada ve savunmaya elverişli yüksek bir rölyef üzerinde yer alan Alanya şehri, sit ve konum özellikleri sayesinde kurulduğu günden beri varlığını geliştirerek korumayı başarmıştır. Coğrafi şartların elverişli olması, şehrin bu mevkide kurulmasına imkân sağlamış; nüfus, yerleşme ve ekonomik fonksiyonlar açısından şehrin gelişmesini olumlu şekilde etkilemiş ve günümüzde de etkilemeye devam etmektedir.

Makalede Selçuklu döneminde Alanya'nın sit ve konum özelliklerinin etkisiyle çeşitlenen şehir fonksiyonları ele alınmıştır. İncelenen dönemle ilgili tarihi kaynaklardan temin edilen coğrafi bilgiler analiz edilerek şehrin fonksiyonları belirlenmeye ve özellikleri açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda Alanya şehrinin Selçuklu döneminde liman, tersane, askeri deniz üssü, ticaret, sayfiye ve idari gibi çok çeşitli fonksiyonlara sahip olduğu belirlenmiştir. Mevcut tarihi kaynakların yanı sıra coğrafya biliminin sağladığı metodolojik imkânlarla bu fonksiyonların gelişimi, değişimi ve özellikleri farklı yönleriyle ayrı ayrı nispeten ayrıntılı şekilde incelenmeye gayret edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Alanya, Selçuklu Dönemi, Şehir Fonksiyonları.

Abstract

The existence and development of city settlements, which have favourable site and location features, are continuous. Undoubtedly, the human geography elements that change and develop over time also play an important role. Therefore, the establishment, development and diversification of functions over time are made possible by the extent of the potential created by various geographical features, especially the site and location, and by the managers who can evaluate this potential.

¹ 800. Fetih Yılı'nın Eşiğinde Alanya/Alaiye ve Alaaddin Keykubat Sempozyumu (21-22 Ekim 2021)'na bildiri olarak sunulmuştur.

* Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, maceylan@marmara.edu.tr ORCID ID: 0000-0002-1195-7436.

Alanya city, which is located on a peninsula with a tombolo feature on the Mediterranean coast and on a high relief suitable for defence, has been able to protect its existence by improving its presence since its foundation thanks to its site and location features. The favourable geographical conditions allowed the city to be established at this location; it has positively affected the development of the city in terms of population, settlement and economic functions, and continues to affect today.

In the paper, the city functions that were diversified with the influence of the site and location features of Alanya during the Seljuk period were discussed. By analysing the geographical information obtained from historical sources about the period examined, the functions of the city were determined and their features were tried to be explained. In this context, it has been determined that the city of Alanya had various functions such as port, shipyard, military naval base, commerce, resort and administration during the Seljuk period. In addition to the existing historical sources, the development, change and features of these functions have been tried to be examined in detail with the methodological possibilities provided by the science of geography. Thus, it is aimed to reveal the functional structure of Alanya city in Seljuk period with different aspects.

Keywords: *Alanya, Seljuk Period, Urban Functions*

1. Giriş

Alanya, Akdeniz Bölgesi'nde Antalya Körfezi'nin doğu kıyısında ilk nüvesi yarımada üzerinde yer alan tarihi şehirlerimizden biridir. Şehrin ilk kuruluş yeri olan kalenin bulunduğu yarımada esasen eski bir ada olup kıyı jeomorfoloji açısından tombolo özelliği taşımaktadır. Bu konuyla ilgili bazı görüşler ortaya konulmuştur. Nitekim Texier, savunmaya elverişli Coracesium (Dilvarda/ Kaleardı) Burnu'nun, anakaraya kumluk bir dille bağlandığını belirtir (Texier, 2002: 477). Yalçınlar, Alanya Kalesi'nin bulunduğu tepe, evvelce bir ada iken sonradan dâhilden ve kıyılardan gelen depolarla esas karaya bağlandığını ve burasının kıyı şekillerinden karakteristik bir teşekkül olan "tombolo"yu hatırlattığını ifade eder (Yalçınlar, 1963: 8). Keza Erol'a göre, Alanya, eskiden bir ada olan Alanya Kalesi'nin eteğinde, adayı anakaraya bağlayan bir tombolo üzerinde, limanı güçlü lodos rüzgârlarından Kale Tepesi tarafından korunduğu için de kalenin doğusunda kurulan bir şehirdir (Erol, 1991: 31). Efsanevi bir benzetmeyle Alanya, bin bir başlı Toros devinin Akdeniz'i öpmeye eğilen başının üstünde kurulmuştur (Konyalı, 2011: 12).

Alanya Kalesi'nin yer aldığı eski ada, yaklaşık 1.5 km uzunluğunda, 1 km genişliğinde ve denizden 240 m yüksekliğindedir. En yüksek yeri, İçkale'ye rastlar. Üç tarafı yüksek falezli kıyılarla çevrili olan eski ada, kuzey taraftan nispeten geniş bir tombolo ile anakaraya bağlanmıştır (Foto 1). Yarımada yer şekilleri itibariyle savunmaya oldukça elverişli özelliklere ve korunaklı limana sahiptir (Ceylan, 2011: 367). Coğrafi özellikleriyle burası bütün Antalya Körfezi kıyılarında karadan ve denizden savunması en kolay sitlelerden birisi olup o zamanın ölçüsüne göre bir şehri alabilecek kadar geniştir (Saraçoğlu, 1989: 579).

Tombolo oluşum sürecinde Dim ve Oba çayları kendilerine ait küçük körfezleri, ayrıca Oba Çayı'nın himayesinde ara yeri (şimdiki şehrin yerini) doldurarak burasını karaya bağladıktan ve denize doğru biraz ilerledikten sonra, açık denize doğru çıkınca her iki akarsu da deltasını birleştirmiş ve bu defa da ortak bir delta, ortak bir ova oluşturmaya girişmişlerdir. Deltanın ilerlemesi çok zayıf olmuş ve ancak ince ve kumsal, düz, plajlı bir kıyı meydana gelmiştir (Saraçoğlu, 1989: 577). Alanya'nın kurulduğu küçük yarımada'nın doğusundaki Oba ve Dim çayları ile batısındaki Kargı ve Alara çayları ve daha küçük dereler bugünün ölçülerine göre yerleşme bakımından dar fakat uygun bir topografya ve buralarda yerleşecek nüfus için verimli tarım alanları hazırlamıştır.

Toros Dağları'nın güney yamaçları günümüzde yerleşime açılırken, bu yüksek dağlık kütle, Alanya şehrini kışın kuzeyden gelen soğuk hava akımlarına karşı korumakta ve denizin etkisiyle birlikte kışları ılık bir iklimin hüküm sürmesine katkı sağlamaktadır. İbn Bibi'nin şiiirindeki "*Deniz kenarında bir şehir var. Oranın kışı insana mutluluk veren bahar gibidir.*" (İbn Bibi, 1996: 254) ifadesi, iklimin kış mevsimindeki bu özelliğine vurgu yapmaktadır. Ayrıca Toros Dağları'nın şehre su, orman ve yaban hayatı gibi çeşitli doğal kaynaklar bakımından da önemli katkılarından olduğu görülmektedir.

İlkçağ'da kurulan ve Coracesium (Korakesion) adı verilen Alanya, Roma ve Bizans devrinde önemini muhafaza etmiş, "*güzel dağ*" anlamına gelen Kalonoros (Kandelor) adıyla tanınmıştır. Kıbrıs Krallığı'na bağlı iken 1221 yılında Alâeddin Keykubâd tarafından fethedilmiştir (Bostan, 1989: 339). Sultan Alâeddin tarafından başta kale ve surlar olmak üzere tersane, cami, hamam, köşklerle yeniden imar ve inşa edilmesinden sonra şehre, sultana atfen "*Alaiyye*" adı verilmiştir. Bu konuda İbn Bibi, Sultan'ın "*Ondan [kale inşaatı ve imardan] sonra o yerin adı, adımız ve lakabımızla şeref kazansın*" dediğini belirtir (İbn Bibi, 1996: 267). Bugünkü kullanılan Alanya adı da onu fetih ve imar eden Sultan'ın isminden gelmektedir. Alanya'nın fethi ile birlikte Konya Selçuklu sultanlarından Alâeddin Keykubâd iki denizin (Karadeniz ve Akdeniz) sultanı yani *Sultan-ül Bahreyn* olarak anılmıştır (Konyalı, 2011: 7).

Selçuklu sultanı fermanıyla mahir mühendisleri ve ressamı, kabiliyetli usta ve işçileri toplayarak Alâiye adlı yeni bir mâmurenin inşasını başlatmıştır (Turan, 1993: 336). Alanya'nın yeniden inşası esnasında Konya örneği takip edilmiştir. Nitekim Ahmedek adı verilen yapı manzumesinden bu durum anlaşılır (Baykara, 1990: 116). Alâeddin Keykubâd, kalenin üzerinde adeta deniz ile ilişkisiz gibi olan şehri, denizle bağlantılı hale getirmiştir (Baykara, 1990: 127). Çünkü yarımada'nın rölyefi asimetrik özelliklerde olup batı ve güney yamaçları denizden birden yükselirken doğu yamaçları daha geniş ve nispeten daha az eğimlidir. Bu nedenle Alâeddin Keykubâd da kaleyi doğu yönünde genişleterek yeni şehri planlı bir şekilde burada kurmuştur. Alanya Alâeddin Keykubâd'ın imarı ile gerçek bir kale şehir özelliğine sahip olmuştur.

Gerek kalede sur duvarlarının inşasında ve gerekse şehrin cadde ve sokaklarının uzanışında belirgin bir geometrik şekil ve büyük çaplı tesviye izleri mevcut değildir. Kaleiçi Türk şehirlerinde yaygın olarak gözleendiği gibi sokak yapısında kıvrım (ivicacı), eğim, merdiven ve çıkmazlar yaygındır. Konutlar ise kâgir, bitişik ve sık bir dokuda inşa edilmiştir. Yapı malzemesi ise tuğlanın dışında genellikle yarımada'yı oluşturan ana kayalardan

(kristalize kalker, mermer, mikaşist) temin edilmiştir. Bu nedenle malzeme temininde büyük bir güçlük karşılanmadığını söylemek mümkündür.

Alanya kalesinin ulaşımında, rölyefin ve eğimin etkisiyle çeşitli zorluklarla karşılaşıldı. Zira Alanya limanından hisara giden yol taşlı olup tekerlekli ulaşım için yapılmamıştı. Daha çok geniş ve sığ basamakları atların ve katırların gidip gelmesi içindi. Katır ya da at üzerinde hiç durmaksızın limandan saraya çıkmak en iyi zamanda bir saati alıyor olmalıydı (Redford, 2008: 66).

Foto 1. Tombolo özelliği gösteren Alanya Yarımadası'nın Oba Çayı Mevkii'nden görünüşü.

İbn Bibi, fetih öncesinden bahsederken “*Kaleden düzenli bir şehir vardı.*” (İbn Bibi, 1996: 267) demektedir. Fakat bu şehir küçük, canlılığını kaybetmiş ve kısmen harap halde olmalıdır. Yine Kalonoros Kalesi şimdiki kaleden daha küçüktü. Kale duvarı Esed Burcu'nun üstünden başlayarak şimdiki Ehmedek'te bitiyordu. Üç tarafı denizin çevirdiği yarımada dördüncü kuzey tarafındaki berzah da bir kanalla su hendeği haline getirilmişti. Yarımada, bir ada olmuştu. Selçuknameler kaleyi, “*dağdan bârû, hendeği deniz idi*” şeklinde anlatırlar (Konyalı, 2011: 61). Aynı şekilde Evliya Çelebi'ye göre de “*Selef krallarından biri bir denizden bir denize bin adım kumsal kara yerdir, anı kesüp iki liman denizin birbirine mahlût edüp 'Alâ'yye kal'ası bir cezîre-misâl ola' deyü varup hayli derin handak kazmış, hâlâ âsârları zâhirdir. Ömrü vefâ etmeyüp hâli üzre kalmıştır.*” (Evliya Çelebi, 2005: 148). Bu anlatımlardan tombolo sahasında kalenin savunmasını güçlendirmek amacıyla bir kanal-hendeğe açma çalışmasının yapıldığı öğrenilir. Ayrıca Piri Reis'in çizdiği haritada da bu kanal-hendeğe açık bir şekilde gösterilmiştir.

Fetihle birlikte şehirde yeni bir dönem başlamıştır. 12. yüzyılın hemen başlarında Kalonoros'u harap bir şekilde alan Sultan Alâeddin Keykubâd onu kalesi, saray, köşk, kışla, han, hankah, ambar, hamam, medrese, cami, sarnıç, yol, cadde ve sokakları ile yeniden inşa ettirmiştir. Susuz ve yüksek bir kayalık rölyef üzerinde kurulan şehrin sakinlerine içme ve kullanma suyunu temin etmek amacıyla çok sayıda sarnıçlar yaptırmıştır. Alâeddin Keykubâd surların ve şehrin planlanması ve inşasında bizzat bulunmuştur.

İşlek bir liman şehri ve donanma üssü haline getirilen Alanya, özellikle Alâeddin Keykubâd tarafından kış döneminde ikinci bir merkez; kışlık başşehir olarak kullanılmıştır. 13. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Alanya, Selçukluların ve Akdeniz havzasının önemli şehirleri arasında yer almıştır (<https://www.alanya.bel.tr/>). Bu dönemde Kıbrıs, Mısır ve Suriye ile güçlü ilişkileri olan bir ticaret şehri, askeri ve ticari gemilerin inşasıyla bir sanayi şehri olarak öne çıkmıştır. Alanya, Antalya ve Sinop gibi bölgelerarası ticaret potansiyeli kapsamında örgütlenmiş üretim, dağıtım ve yerleşme sisteminin dışarı açılan aktarma ve dağıtım merkezi olma işlevi ile önem kazanmıştır (Özcan ve Yenen, 2010: 62).

Selçuklu döneminde Alanya şehri nüfus, yerleşme ve ekonomik fonksiyonlar bakımından önemli bir gelişme kaydetmiştir. Özellikle Sultan Alâeddin Keykubâd şehrin imarına büyük önem vermiş, sur duvarlarının önemli bir kısmına yeni ilave surlar inşa ettirerek şehrin yerleşim alanlarını genişletmiştir (Foto 2). Böylece surların kapladığı alanı, yaptığımız hesaplama göre, yaklaşık 40 ha yüzölçümüne ulaştırmıştır. Piri Reis (1465/70-1553)'in çizmiş olduğu haritada görüleceği üzere, şehrin hemen tamamı yarımada'nın doğu yamacında ve kalenin içinde olup sık-bitişik nizam bir yapılaşma örneğinde gelişmiştir (Harita 1). Esasen bugün de aynı yerde bu yapılaşmanın varlığı gözlenmektedir (Harita 2, Foto 3). Dolayısıyla Alanya şehrinin bu kesimi, bazı şekil değişiklikleri olsa da Selçuklu döneminden günümüze ulaşan az sayıdaki yerleşme örneklerinden birini oluşturmaktadır.

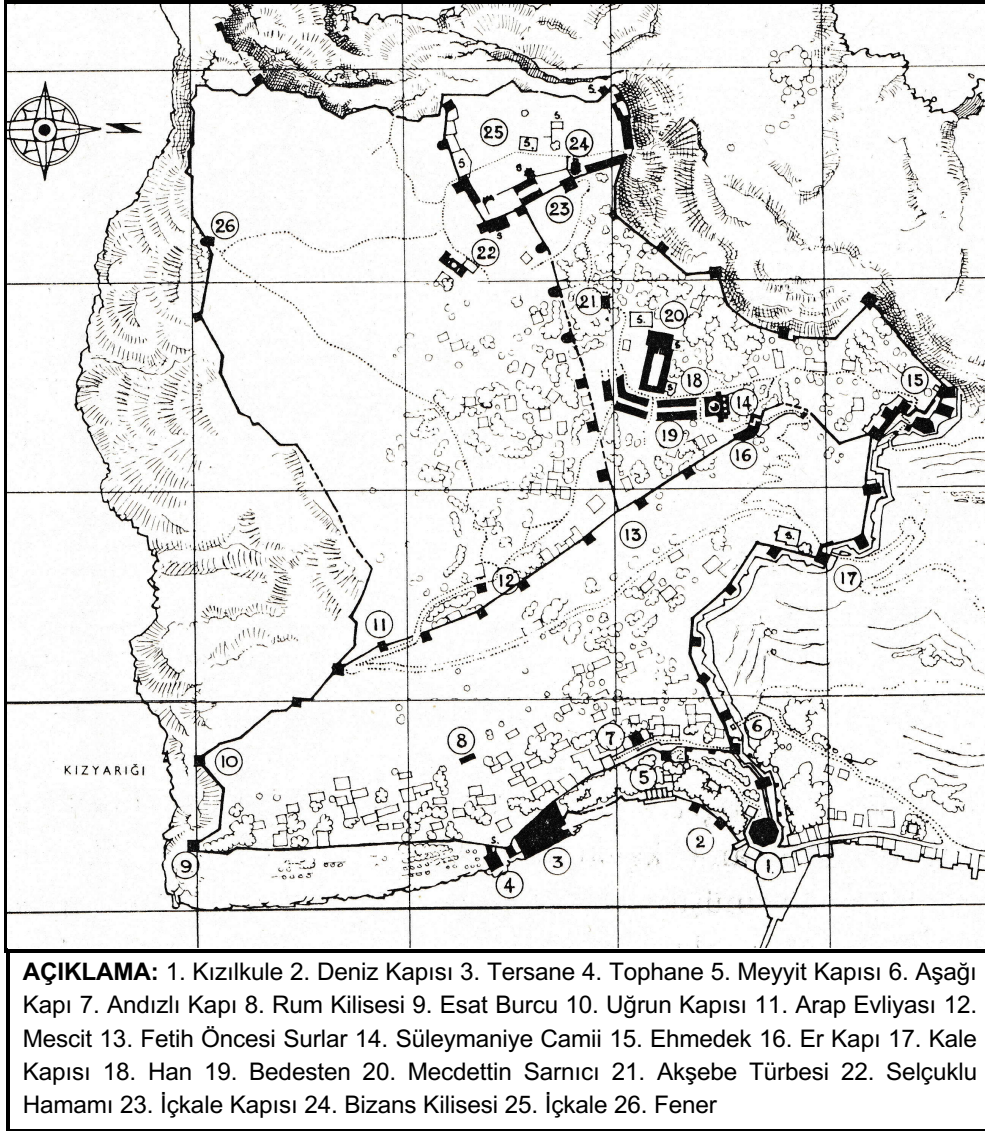
Foto 2. Sultan Alâeddin Keykubâd Alanya Kalesi'nin inşasına ve şehrin imarına büyük önem vermiştir.

Harita 1. Piri Reis'in Alanya haritasında şehrin genel görünümü (1521).

Alâeddin Keykubâd döneminde şehrin nüfus yapısı ve miktarında da önemli gelişmeler meydana gelmiştir. Fetihden sonra, varılan anlaşma gereği kalenin eski idarecileriyle birlikte bir grup nüfus ayrılmış, buna karşılık çok sayıda idari ve askeri görevliler ile göçer Türkmen aşiretleri şehre veya çevresine yerleştirilmiştir. Şehir ve çevresi, geniş kapsamlı imar faaliyetleri, ekonomik fonksiyonlarda çeşitlenme ve ticaretin canlanması sonucu, ülke ve bölge içinde nüfus bakımından bir çekim merkezine dönüşmüştür.

Evliya Çelebi (1611-1685), 17. yüzyılda Alanya'nın Kaleiçi kesiminde yerleşmenin büyüklüğünü yansıtabak bazı değerler vermiştir. Ünlü seyyah, Alanya'da Ortahisar içinde 300, Aşağı Büyük Kale içinde 800 toprak ve kireç örtülü ev ile kale dışında 300 haraç Rum'dan söz etmektedir (Evliya Çelebi, 2005: 148). Bu verilere göre 17. yüzyılda yaklaşık 6000 nüfusun şehirde yaşadığını söylemek mümkündür. Aynı şekilde Selçuklu döneminde de Alanya şehrinde bu değerde ve hatta biraz daha fazla bir nüfusun bulunması ihtimal dâhilindedir.

Harita 2. Lloyd ve Rice (1964) tarafından çizilen Alanya Kaleiçi Planı.

Selçuklulardan sonra ilk önce Karamanoğulları Beyliği'nin ve ardından 1471'de Osmanlı devletinin egemenliğine giren şehir, sancak ve kaza merkezi gibi idari fonksiyonlar üstlenmiştir. Cumhuriyet döneminde Antalya iline bağlı bir ilçenin yönetim görevini üstlenen Alanya'da 2017 yılı verilerine göre toplam 299.464 (şehir 137.207, kır yerleşmeleri 162.257) nüfus yaşamaktadır (Dinç, 2020: 78). Selçuklulardan kalan büyük bir kale ve kale içi yerleşmesi nedeniyle kale-şehir özelliğini taşıyan Alanya, Türkiye'de en iyi korunmuş Selçuklu şehirlerinden biri olarak dikkat çekmektedir.

2. Amaç, Malzeme ve Yöntem

Makalede, Alanya, Selçuklu döneminde sahip olduğu şehir fonksiyonları açısından incelenmeye çalışılmıştır. Coğrafyacıların özellikle belirli bir dönemi esas alarak coğrafya sistematiğine bağlı kalmak suretiyle hazırlanmış olduğu şehir coğrafyası çalışmaları yok denecek kadar azdır (Akyüz ve Ceylan, 2020: 111). Bu nedenle çalışma ilklerden birini temsil etmesi bakımından önemlidir. Burada kadim şehirlerimizden olan

Alanya, coğrafi sistematik ve yöntemlere bağlı kalarak doğrudan sahadan ve tarihi kaynaklardan sağlanan bilgi ve verilerle Selçuklu dönemi ve fonksiyon özellikleriyle konu sınırlandırılarak şehir coğrafyası bakımından ele alınmıştır.

Foto 3. Alanya Kaleiçi halen Selçuklu dönemi yerleşme izlerini taşımaktadır.

İlk önce nispeten geniş kapsamlı literatür taraması yapılmış ve daha sonra farklı tarihlerde Selçuklu dönemini yansıtan şehrin kale, liman ve tersane kesimlerinde saha çalışmaları yapılmıştır. Bu bağlamda özellikle şehrin Selçuklu dönemindeki yayılış sahası ve fonksiyon alanları doğrudan yerinde incelenmiştir. İki asırdan fazla bir zamana karşılık gelen Selçuklu dönemi (1077-1318), mümkün olduğunca farklı kaynaklardan ve saha gözlemlerine dayalı olarak nispeten ayrıntılı bir şekilde incelenmeye gayret edilmiştir. Bununla birlikte Osmanlı döneminin aksine Selçuklu dönemine ait istatistik veriler maalesef günümüze pek ulaşmamıştır. Bundan dolayı şehir fonksiyonlarının açıklanmasında sayısal verilerden yararlanılamamış fakat olay, olgu, mekân analizi ve coğrafya biliminin sağladığı çeşitli imkânlar vasıtasıyla konular işlenmeye çalışılmıştır.

3. Alanya'nın Şehir Fonksiyonları

Fonksiyon kelimesi Türkçe sözlüklerde kısaca iş, işlev ve görev olarak ifade edilmektedir. Şehir coğrafyası kapsamında ise fonksiyon; bir yerleşmenin oluşmasını, gelişmesini, varlığını sürdürmesini sağlayan iş-güç kaynakları; ekonomik ya da kültürel-sosyal sebepler olarak açıklanmaktadır (Doğanay, 2017: 254). Yerleşmelerin fonksiyonları zamanla değişmekte ve çeşitlenmektedir. Şehirler kuruluş döneminin yanı sıra diğer gelişim dönemlerinde de farklı fonksiyonları kazanabilmektedir. Şehirlerin nüfus, yerleşme, geçim kaynakları, sosyal, kültür vb. bakımlardan büyümesi ve gelişmesi fonksiyonları çeşitlendirmektedir. Gerçekten teknolojik gelişmelerin etkisi ve zamanla şehirlerin kozmopolit yapı kazanmaları, nüfusun ihtiyaçlarını da değiştirerek yeni fonksiyonların ortaya çıkmasına imkân sağlamaktadır.

Günümüzde başlıca şehir fonksiyonları şunlardır; idari fonksiyon, eğitim fonksiyonu, sağlık fonksiyonu, güvenlik fonksiyonu, kültür fonksiyonu, dini fonksiyon, rekreasyon ve turizm fonksiyonu, sanayi ve madencilik fonksiyonu, ulaşım fonksiyonu ve ticaret (pazar, dağıtım ve aktarma) fonksiyonudur. Şartlara bağlı olarak bazı şehirlerde tarım fonksiyonu da söz konusu olmaktadır.

Makalede Selçuklu dönemi Alanya şehri göz önünde bulundurularak ve klasik coğrafi sınıflandırma esas alınarak şehir fonksiyonları idari (yönetim), güvenlik, sanayi, ulaşım, ticaret, sayfiye ve tarım başlıkları altında nispeten ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Bunların dışında şüphesiz sultan tarafından kışlık bir yönetim merkezi olarak kullanılan ve önem verilen bir şehir yerleşmesinde farklı gelişmişlik seviyelerinde eğitim, sağlık, dini ve sosyal hizmetler veren kişi, kurum ve vakıfların da olduğunu söylemek mümkündür.

3.1- İdari Fonksiyon

Alanya şehri hemen her dönemde idari bir fonksiyona sahip olmuştur. Fakat şehrin en önemli idari fonksiyonu hiç şüphesiz Sultan Alâeddin Keykubâd döneminde kışlak (kışlık) olarak kullanılmasıdır. Bir bakıma şehir bu dönemde kışlık başşehir özelliği kazanmış, ülkenin ikinci idari merkezi olmuştur. Aynı şekilde Karamanoğulları ve Osmanlı devleti döneminde de farklı statülerde sancak, liva ve kaza merkezi gibi idari fonksiyonları üstlenmiştir. Cumhuriyet döneminde ise 1923 yılında Antalya iline bağlı bir ilçenin merkezi yapılmıştır.

Alâeddin Keykubâd adını verdiği Alanya'yı çok sevmiştir. Burasını başkent in bir kışlağı haline getirmiş, Alanya ve civarındaki Şekerhane, Hasbahçe, Oba, Güleşan gibi güzel yerleri muhteşem saraylar ve köşklele süslemiştir. Sultan, devlet büyükleri, kumandanlar ve emirler buralarda köşklele yaptırmışlardır. Yöredeki orman ve sulak alanlarda avlanan ve dinlenen Sultan birçok kışlarını burada geçirmiştir (Konyalı, 2011: 67). İbn Bibi (1996), Sultan'ın Alanya'da kaldığı günlerde yaptığı devlet işlerinin yanı sıra avlanma ve eğlencelerle ilgili bilgiler vermiştir.

Sultan Alâeddin, Alanya Kalesi'ni yüksek devlet kudretinin bir sembolü haline getirmiştir. Gözdağı vereceği, dostluklarından şüphe ettiği komşuların elçilerini burada kabul etmiştir. Örneğin Harezmsahlar'dan Celâleddin Mengüberti'nin 627 H. (1229 M.) yılında gönderdiği ikinci sefaret heyetini Sultan Alanya Kalesi'ndeki muhteşem sarayında kabul etmiştir (Konyalı, 2011: 73). Alâeddin Keykubâd hakikaten kendi adı ve şanı ile mütenasip olarak Alanya şehir ve kalesini, medeni tesislerini inşa ederek kendisine ve haleflerine kışlık bir merkez ve istirahat beldesi haline getirdi. Alanya sultanın ve haleflerinin kışlık merkezi olduğu için orada devlet erkânına ait konaklar, medrese, hamam ve başka medeni tesisler inşa etmişlerdir (Turan, 1993: 337).

İçkale'nin güneydoğu köşesinde Bizans çağından kalma yapı alanı, şehrin fethini takiben, Sultan'ın ikamet edeceği saray için yeniden ele alınmış ve inşa edilmiştir (Bilici, 2018: 205). Sultan'ın ikamet ettiği saray ve müstemilatı, aynı zamanda idari işlerin yürütüldüğü bir mekân özelliğini taşımış ve ülke buradan idare edilmiştir.

Alanya Kalesi'nin dışında da Sultan Alâeddin'in ikamet ettiği köşklele vardı. Nitekim bunlardan biri Hasbahçe Köşkü'dür. Köşk aynı adla anılan mahallenin Dibek Beleni denilen mevkiinin güneyinde bir vadinin içindedir. Burada hala çevresi ihata duvarları ile çevrili geniş bir alana yayılmış durumdaki yapılar topluluğu mevcuttur. Mahallin Hasbahçe olarak adlandırılması da dikkate alındığında, bu mevkideki yapıların bizzat Sultan'ın ikametine tahsis edilmiş olması ihtimal dâhilindedir (Bilici, 2018: 246, 247). Ayrıca Hasbahçe çevresinde şehrin yeniden inşasında görevlendirilen seçkinlere ait bahçelerin de kümelenmiş olduğu ileri sürülebilir (Redford, 2008: 89).

Alâeddin Keykubâd saltanatının (1220-1237) önemli bir kısmında Alanya'ya giderek kışı mevsimini burada geçirmiştir (Tablo 1). Çoğunlukla güz aylarının sonuna doğru, kış mevsiminin başlamasıyla birlikte Alanya'ya gelmiş ve bazen Mart veya Nisan ayı gibi bölgeden ayrılmıştır. Sultan kimi zaman kışlak olarak Alanya ile birlikte Kubadabad ve Antalya'yı da kullanmıştır. Mevcut kayıtlara göre, Sultan Alâeddin Keykubâd vefatına kadar 8 defa Alanya'ya gelmiş ve kışları burada geçirmiştir (Bozkuş, 2017: 95). Dolayısıyla Alanya'nın fethi ile ölümü arasında geçen yılların yaklaşık yarısının kış mevsiminde Alanya'da ikamet etmiştir.

Kösedağ bozgununu takip eden Moğol tahakkümü döneminde de Selçuklu sultanları Alanya ve Antalya kıyı bölgelerinde ikameti tercih etmişlerdir (Redford, 2008: 48). Onlar için bu kıyılar emin bir yer, daha güvenli bir sığınak olmuştur. Nitekim Selçuklu Sultanı Gıyâseddin Keyhüsrev'in 1246 yılında Alanya'da vefat etmesi de buraya verilen önemi yansıtan olaylardan biri olarak değerlendirilebilir.

Selçuklu döneminde anıtsal yapı kitabelerine dayanılarak Anadolu şehirlerine verilen unvanlardan; Kayseri-Dârü'l feth (fetih yeri), Aksaray- Dârü'z zafer (zafer üssü), Ankara-Dârü'l hısın (müstâhkem yer), Niğde-Dârü'l pehlevâniye (pehlivanlar yeri), Alâiyye-Dârü'l eman (emin yer), Tunguzlu ve Antalya-Dârü's sagr (Uc yeri) gibi, belirli sayıda daimi askeri güce sahip subaşılık merkezleri olarak adlandırılan yerleşmelerin varlığı belirlenebilmektedir (Özcan ve Yenen, 2010: 59). Bundan hareketle Alanya şehrinin emin bir yer olarak subaşılık merkezi ve askeri bir fonksiyonunun olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü şehir, kale, tersane ve deniz üssü gibi önemli askeri tesislere sahip bulunmaktadır.

Selçuklular Karadeniz kıyısındaki Sinop ile Akdeniz sahillerindeki Antalya ve Alâiyye gibi askeri-stratejik öneme sahip şehirleri, kuzey-güney milletlerarası ticaret yolunun güvenliğinin sağlanmasına ya da deniz aşırı fetih organizasyonlarına dönük olarak subaşı (ilbay) ya da sonraki dönemlerde "*emirü's sevâhil*" ya da "*melikü'l sevâhil*" veya "*reisü'l bahr*" adı verilen askeri valiler yönetiminde deniz üsleri olarak kullanmışlardır (Özcan, 2006: 33). Ayrıca şehirlerde yerel yönetimlerden siyasi ve askeri otorite olan melik-

valinin (amil, subaşının) dışında mali otorite olan müstevfi (mütesellim) ve hukuki otorite olan kadılar da yer almışlardır. Dolayısıyla idari bir ünitenin merkezi olan Alanya’da çok sayıda kurum, kuruluş ve kişiler kamu hizmetlerini vermişlerdir.

Tablo 1. Alâeddin Keykubâd’ın Alanya’da Kışladığı Yıllar.

Sıra	Kayıtlara Geçen İlgili Tarihi Olay	Tarihi
1	Suğdak Seferi öncesinde Sultan Alanya’da kışladı.	M. 1223 öncesi
2	Kubadabad Sarayı’nın yapılmasını takiben kışlamak için Alanya’ya gitti.	M.1220-1236 arası dönem?
3	Kadı Mucireddin Ömer b. Sa’d el-Harezmi’nin elçi olarak gelmesinden önce Alanya’da kışlamaktaydı.	H.622 / M.1225 öncesi
4	Celâleddin Harezmsah’ın elçilerinin ikinci defa geldiklerinde Alanya’da kışlamaktaydı.	M. 1228-1229
5	Alanya dizdarının ihanetini bastırdıktan sonra Alanya’da kışladı.	H.629 / M.1231-1232 öncesi
6	Kemaleddin Kamyar’ı Gürcü ülkelerine fetih için gönderdikten sonra Alanya’da kışladı.	M. 1232-1233
7	Harran, Urfa, Rakka fethi öncesinde Alanya’da kışladı.	M. 1233-1234
8	Vefatından hemen önce Alanya’da kışladı.	H.633 / M. 1235-1336

Kaynak: İbn Bibi (1996); Bozkuş (2017) vd.

İbn Battuta’nın verdiği bilgilerden şehrin idari fonksiyonunun Karamanoğulları egemenliğinde devam ettiği anlaşılır. Ünlü seyyah, “Cumartesi günü Kadı Celaleddin’le birlikte atlarımıza binerek Alaya [Alanya] sultanı olan Karamanoğlu Yusuf Bek’le görüşmek üzere yola çıktık. "Bek" hükümdar demektir. Onun konağı, şehirden on mil uzaktaydı. Onu sahilde bir tepenin üzerinde yalnız başına otururken buldum. Vezirleri ve kumandanları daha aşağıda, askerleri ise sağ ve sol taraflarda yer almışlardı.” (İbn Battuta, 2004: 402) şeklinde bahsetmiştir. Bu kayıtlardan Alanya’nın Selçuklu döneminde olduğu gibi Karamanoğulları devrinde de hem kalenin hem de şehre yakın Toros Dağları’nın yamaçlarında inşa edilen köşklerin idari amaçlarla kullanılmaya devam ettiği görülmüştür.

3.2- Sanayi Fonksiyonu

Selçuklu döneminde Alanya şehri için sanayi fonksiyonunu, gemi inşa sanayisi yani tersane fonksiyonu şeklinde ifade etmek de mümkündür. Alanya’nın önemli ve meşhur eserlerinin başında gelen tarihi tersane yapısı (dârüssinâa), şehrin eski bir fonksiyonunu; günümüz ifadesiyle gemi inşa ve savunma sanayisinin varlığını ortaya koymaktadır. Kitabesine göre 1227 yılında *Sultanü’l-ber ve’l-Bahreyn ebû’l-feth Keykubâd bin Keyhusrev* tarafından yaptırılan bu büyük tersane, gerçekten Türk tarihinin Selçuk devleti döneminde gemi inşa sanayisinin kuruluşu ve gelişmesi bağlamında önemli bir başlangıç noktasını; ilk örneklerden birini teşkil etmektedir.

Konyalı, bu tersanenin Selçukluların yegâne tersanesini meydana getirdiğini söylemektedir (Konyalı, 2011: 211). Akdeniz’de güçlü ve kalıcı bir Türk varlığı ve ticareti her şeyden önce büyük ve farklı amaçlara yönelik yapılan gemilerle sağlanabilirdi. Bundan dolayı Alanya tersanesi büyük boyutlu hem askeri hem de ticari gemilerin devlet eliyle inşa edilmesini hedefleyen önemli bir devlet projesiydi. Selçuklular döneminden günümüze ulaşan tek tersane yapısı olan Alanya tersanesi, Turan’ın da vurguladığı üzere, öncelikle Akdeniz donanmasını vücuda getiren gemileri yapmak amacıyla kurulmuştu (Turan, 2008: 363).

Tersane, Konyalı’nın anlatımıyla Alanya koyunun batısında, tarihi Alanya şehrine bitişik, Aşağı Hisar’ın doğu eteğinde ve Kızılküle’nin güneyinde yer alır (Konyalı, 2011: 209). Tersane, yüksek bir falezin önünde uzanan dalga aşınım düzlüğünün üzerinde inşa edilmiştir. Nispeten dirençli kayalardan oluşan gerek aşınım düzlüğü gerekse falez yüzeyinde bu büyük yapının inşası için nispeten geniş bir sahada tesviye çalışması yapılmıştır. Zaten bu kesimde kıynın doğal uzanışını değiştiren beşeri bir müdahalenin yapıldığı bugün de gözlenebilmektedir.

Tarihi Alanya tersanesi, denize açılan beş göz, bir depo, bir muhafızlar ve memurlar odası ile bir mescitten meydana gelmektedir (Foto 4). Tersanenin duvarları, kaburgaları kemer ayakları tamamen sert kesme taşla yapılmış, kemerleri ve tavanı tuğla ile örülmüştür (Konyalı, 2011: 212). Hava tesirlerinden korunmak üzere üstü kapatılan tersanenin içi büyük gemilerin emniyetle ve oldukça gizli bir şekilde inşa edilmesine müsait olup

takriben 57 m uzunluğunda ve en çok 40 m derinliğindedir (Gürbüz, 2001: 217). Akdeniz'in egemenliğini elde tutan kadırgaların inşası için kurulan tersanede 80-100 tonluk gemiler yapılabiliyordu (Yıldız, 2008: 25).

Foto 4. Sultan Alâeddin Keykubâd tarafından yaptırılan Alanya Tersanesi.

Alanya tersanesinde kaç işçinin çalıştığı konusunda herhangi bir bilgi mevcut değildir. Fakat tersanenin büyüklüğü göz önüne alındığında, çok sayıda işçinin çalıştığı, kendi döneminde modern tersanelerden biri olduğu ve çoğaltıcı etkileriyle birlikte şehre fonksiyon anlamında önemli bir katkısının olduğu anlaşılmaktadır.

Şehirde gemi sanayisinin gelişmesinde coğrafi faktörlerin de rolü oldukça büyüktü. Nitekim gemi yapımına elverişli kaliteli ve çeşitli ağaçlar (sedir, çam, köknar, meşe vd.), şehrin hemen kuzeyinde yükselen Toros Dağları'nda bol miktarda bulunuyordu. Gemi inşası için gerekli diğer malzemelerin (yelken, gemi halatı, katran, zift, metal aksam vd.) bir kısmı şehirde imal edilmekte ve bir kısmı da başka ülkelerden alınmaktaydı. Tersanede yeni gemilerin yapımının yanı sıra diğer gemilere bakım ve onarım hizmetleri de verilmekteydi.

Alanya tersanesi Selçuklulardan sonra da faaliyetine devam etmiştir. Özellikle Karamanoğulları ve Osmanlılar bu tersaneden yararlanmışlardır. Örneğin, Baykara, 10 Eylül 1859 tarihli bir belgeye dayanarak, 19. yüzyılda tersanenin faaliyetini sürdürdüğü ve Alanya'da gemi inşa sanayisinin canlı olduğunu belirtmiştir (Baykara, 1996: 185). Hatta bu kadim tersanenin Cumhuriyet döneminde de bir süre imalatta bulunduğu kayıtlara geçmiştir (Lloyd ve Rice, 1964: 18).

Katran ve zift dönemin önemli sanayi ürünleri arasındadır. Bu maddeler gemi kalafatlama ve ateşli silahların yapımı gibi birçok alanda kullanılıyordu. Alanya'nın kuzeyinde uzanan Toros Dağları'nda Toros sediri (katran ağacı) ve ardıç ağaçlarından çeşitli yöntemlerle katran ve zift imal edilmekteydi. Aynı zamanda bu ürünlerden çeşitli şuruplar yapılarak hastalıkların tedavisinde de yararlanılırdı. Yörede bu işle meşgul katrancı ve ziftçi olarak adlandırılan çeşitli esnaf toplulukları bulunuyordu (Bozkuş, 2017: 73).

Şehirde tersanenin dışında halkın çeşitli kullanım ihtiyaçlarının teminine yönelik atölyeler ve el zanaatları da mevcuttu. Bunlar arasında mumhane, dokuma, boyahane, tabakhane, değirmen, toprak ve metal eşya imalatı ile fırın, saraç, nalbant, celep, kalaycı, hallaç, yorgancı, marangoz, dülgere vb. çok sayıda meslek erbabının faaliyet gösterdiğini söylemek mümkündür.

3.3- Güvenlik (Askeri) Fonksiyonu

Dönemin ileri görüşlü Selçuklu idarecileri tarafından deniz kıyısında çok kuvvetli ve müstahkem bir kaleye sahip olan Alanya'ya, korunaklı doğal bir limanda kurulan tersanenin yanı sıra önemli bir askeri deniz üssü fonksiyonu da kazandırılmıştır. Böylece Selçuklu devleti bir kara devleti olmanın yanı sıra bir deniz devleti olma özelliği kazanmış ve egemenlik sahası siyasi, askeri ve iktisadi bakımlardan oldukça genişlemiştir. Karadeniz'de Sinop limanının fethi ile birlikte Selçuklu sultanları iki denizin sultanı yani *Sultan-ül Bahreyn* unvanına sahip olmuşlardır.

Modern tersanede inşa edilen büyük gemiler, Alanya şehrinin bu dönemde dünyanın en önemli ekonomik havzası durumunda bulunan Akdeniz kıyılarının hemen her bölgesiyle doğrudan bağlantı kurmasını mümkün kılmıştır. Aynı zamanda Doğu Akdeniz ve Anadolu kıyılarında deniz hâkimiyeti de sağlanmıştır. Nitekim 13. asrın ilk yarısında Türk donanması, Akdeniz'deki Frenk adalarına saldıracak kadar kuvvetlenmiştir. Bu gelişmelerde yeni Alanya tersanesinde büyük gemilerin yapılmasına başlanmasının da şüphesiz önemli katkıları söz konusu olmuştur (Konyalı, 2011: 72). Alanya Akdeniz kıyısında büyük ve güçlü bir kaleye de sahiptir. Bu kale ve askeri varlık Alanya'yı fonksiyon bakımından bir garnizon şehri haline de getirmiştir. Kalede dizdar, subaşı gibi şehir ve bölge güvenliği konusunda görev yapan nispeten geniş bir meslek erbabının mevcut olduğu görülür.

3.4- Ulaşım Fonksiyonu

Münakale de denilen ulaşım, en temel fonksiyonların başında gelmektedir. Ulaşım; insan, mal ve haberin yer değiştirmesini konu edinmektedir. Burada deniz ulaşımı ve kara ulaşımı olmak üzere iki kısma ayrılarak fazla ayrıntıya girilmeden ele alınmıştır.

Deniz Ulaşımı: Ulaşım faaliyetlerinin önemli bir dalı olan deniz ulaşımının şehrin kuruluşu ve gelişmesinde çok önemli bir rolü söz konusudur. Alanya, hinterlandı geniş doğal bir liman olup tersane, emtia depoları vb. tesisler mevcuttu. Bunlar şehrin ekonomik bakımdan gelişimini desteklemekte ve hatta şehrin ekonomisini dönüştürücü bir rol üstlenmektedir. Gerçekten Alanya limanı, Selçuklu döneminde İç Anadolu'nun ve Konya'nın tabii bir limanı ve denizde teneffüs edeceği yegâne iskelesi durumunda idi (Konyalı, 2011: 55). Diğer taraftan bu liman, Akdeniz'de bulunan diğer limanlar ve ülkeler için de Anadolu coğrafyasına giriş kapısı durumundaydı (Foto 5). Nitekim 14. yüzyılın ilk yarısında büyük seyyah İbn Batuta'nın Suriye'nin Lazkiye limanından Anadolu'ya Alanya limanı üzerinden gelmesi de tesadüfi olmayıp, bu dönemde limanın önemini ortaya koyar niteliktedir.

Foto 5. Alanya limanı, Akdeniz'den Anadolu'ya girişte önemli kapılardan biridir.

Selçuklular Konya'ya yerleştikten ve İç Anadolu'da kuvvetli bir yer tuttuktan sonra iktisaden kalkınmak için dünya ticaret âlemi ile temaslar kurmak zarureti duymuşlardır. Kendilerine Akdeniz ve Karadeniz'de birer kapı açmadıkça varlıklarını korumaya imkân olmadığı da gün gibi ortada idi (Konyalı, 2011: 53). Özellikle Akdeniz, hinterlandı çok geniş bir su havzası olduğundan Kıbrıs, Mısır, Filistin, Suriye yani Doğu Akdeniz ülkeleri ile Venedik, Ceneviz, Floransa gibi Batı Akdeniz ülkeleriyle doğrudan ticaret yapma imkânı sağlıyordu. Başka bir deyişle Alanya limanı 13. yüzyıl dünyasında Asya, Afrika ve Avrupa karalarının kıyı ve iç kısımları arasında ana ticaret güzergâhının üzerinde önemli bir konumda yer alıyordu.

Alanya limanından ithal edilen malların kervanlarla ülkenin farklı bölgelerine taşınması veya ülkenin iç kesimlerinden gelen malların da başka ülkelere ihraç işleri buradan yapılıyordu. Keza şehirde liman çevresinde emtia depoları ve ticarethaneler vardı. Dolayısıyla Selçuklu döneminde Alanya'da güçlü bir ulaşım ve ticaret

fonksiyonu ile bunların kullandığı modern fonksiyon alanları ortaya çıkmıştı. Özellikle Sultan Alâeddin Keykubâd ve devlet idarecilerinin gayretleri de bunda önemli bir rol oynamıştı.

Alanya limanından yapılan ithalat ve ihracat işlerine ise ticaret fonksiyonu başlığı altında temas edilmiştir.

Karayolu Ulaşımı: Ticari ulaşım hizmeti karayollarında kervanlar vasıtasıyla sağlanıyordu. Selçuklu sultanları, Roma ve Bizans'tan kalan bazı kervan ve askeri yolların yanı sıra başşehir Konya ve çevresini merkez alan yeni yollar yaptırmışlardır. Anadolu'da Konya odaklı bu yeni siyasi örgütlenmenin ve şehirlerin önemi ölçüsünde yol şebekesi de yeniden şekillenme göstermiştir. İç Anadolu rölyefinin genellikle hafif engebeli olması, yol şebekesinin kuruluşunu ve gelişimini kolaylaştırmıştır. Buna karşılık İç Anadolu'nun Akdeniz kıyıları ile bağlantısı ise ancak yüksek ve geniş bir silsile oluşturan Toros Dağları'nda bulunan çok sayıdaki vadi, boğaz ve beller üzerinden mümkün olmuştur.

Alanya limanının kara bağlantısı, diğer ifadeyle hinterlandı yalnızca şehrin kıyı çevresiyle sınırlı olmayıp ülkenin başşehri Konya bölgesini de içine almaktaydı. Uzun mesafeli ticarete önemli bir yeri olan Türkiye Selçukluları; kuzey-güney ticari yol hattının ilk durakları olan Sinop ve Alanya liman şehirlerini ülkenin idari, ticari ve kültür merkezi durumunda olan Konya ile ticari ve askeri yollar vasıtasıyla birleştirmiştir. Bu yolların üzerine hem güvenliği sağlamak hem de ticareti canlı tutmak amacıyla han, menzil, köprü gibi askeri, sosyal ve ekonomik yönleri olan yapılar inşa ettirmişlerdir (Bozkuş, 2017: 87). Örneğin Alanya'yı devletin başşehri Konya'ya bağlamak amacıyla Alâeddin Keykubâd tarafından yollar açtırılmış, sahil boyunca batıya doğru uzanan yolun ilk durağı olan Şarapsa'da (15. km'de) kitabesine göre Alâeddin Keykubâd'ın oğlu Gıyâseddin Keyhüsrev zamanında (1236-1245 yılları arasında) bir han yaptırılmıştır (Lloyd ve Rice, 1964: 51).

Alanya çevresindeki yol şebekesi genel olarak iki ana doğrultuda gelişme göstermiştir. Kısaca değinmek gerekirse, birincisi sahil yoludur. Bu yol batıya doğru uzanarak ilk önce Manavgat ve daha sonra Antalya şehrine ulaşır ve buradan da Toros Dağları'nı aşarak Göller Yöresi'ne bağlanır. Alanya'dan doğu istikametine giden sahil yolu ise ilk önce Gazipaşa, sonra engebeli bir rölyef üzerinden Anamur'a ve ötelere ulaşmaktadır.

İkincisi ise, Toros Dağları'nı Alanya'nın doğusundan Bozkır'a veya batısından Akseki üzerinden aşarak kıyıları iç bölgelere ve Konya'ya bağlayan yollardır. Özellikle Selçuklu döneminde inşa edilen hanların varlığı yol güzergâhları konusunda önemli bilgiler vermektedir. Nitekim Alanya'dan Şarapsa Hanı, Alara Han, Manavgat Hanı, Kargı Hanı, Beldibi Hanı, Mutbeli Hanı, Arıklı Han, Tol Hanı, Üzümcü Hanı, Tesbili Han, Ortapayam (Kireçli) Hanı ve Hanboğazı üzerinden Beyşehir'e varılır. Beyşehir'den Küçükafşar Hanı, Yunuslar Hanı, Kızılören Hanı, Kuruçeşme Hanı, Altunapa Hanı ve Hocacihan Hanı üzerinden Konya'ya ulaşılır.

Alanya'dan kuzeye çıkan bir yol da Derince Hanı, Banlıcan Hanı 1, Banlıcan Hanı 2, Tesbihli Han, Yenisaray Hanı'na ulaşır. Kuzeye devam eden yol Tulhanlar, Derehanı, Apasaraycık Hanı, Eskihan, Kozveren Hanı, Susuzhan, Seçmehan, Hayrathan, Hacıbiş Hanı, İncesu Hanı, Deliosman Hanı, Dutlu Han üzerinden Konya'ya ulaşır. Yenisaray ve Şarapsa hanından gelen yollar Başhan'da birleşir, buradan kuzeye Kervanpınarı Hanı, Saruthanı, Çarşamba Hanı'na ulaşır. Buradan bir kol Apasaraycık Hanı üzerinden Konya'ya varır. Çarşamba Hanı'ndan batıya devam eden yol Seydişehir üzerinden Beyşehir'e ulaşır. Manavgat'tan kuzeye devam eden yol Çaltıhanı, Handus ve Zumana Hanı üzerinden Seydişehir - Beyşehir güzergâhına ve buradan da Konya'ya varır (Gümüşçü ve Yiğit: 2012: 258).

3.5- Ticaret Fonksiyonu

Selçuklu döneminde Alanya, üretim, dağıtım ve aktarma fonksiyonuna sahip önemli şehirlerden biridir. Şehirde uluslararası ticaret mekânları hiç şüphesiz liman ve çevresinde yer alıyordu. Alanya'da bugün Tophane Mahallesi'nin sınırları içinde kalan *Aşağı Şehir* denilen yerin Selçuklu çağında denizaşırı ticari faaliyetlere tahsis edilmiş özel bir işlev taşıdığı düşünülür. Çünkü Selçukluların, Doğu Akdeniz ticaretinde Kıbrıs Krallığı ve Venedik Cumhuriyeti ile yaptığı ticari anlaşmaların doğal sonucu olarak, özellikle Alâeddin Keykubâd döneminde, eskisine oranla çok sayıda Venedik, hatta Latin, Pisa, Ceneviz ve Provence tüccarları Selçuklu topraklarına yerleşerek ticaret kolonileri kurmuşlardı (Bilici, 2018: 205). Etrafı sur duvarları ve anıtsal yapılar ile çevrili olan şehrin bu bölümünde toprak altında hala görülebilen kimi yapı kalıntılarının, denizaşırı ticarete doğabilecek dava ve ihtilafların giderilmesi amacıyla bazen mahkeme olarak ta kullanıldığı bilinen konsolosluk binaları ile funduk (han, konaklama tesisi) ve depo yapılarına ait olmaları çok muhtemeldir (Bilici, 2018: 206).

Alanya Kalesi'nin kapılarından birinin adı Eski Pazar Kapısı (Koca Kapı, Yukarı Kapı) olması da bu kısımda bir ticari fonksiyonun varlığına işaret etmektedir. İçkale'nin 1231 yılında tamamlanması ihtimal dâhilindedir. Tersane ve rıhtımların yapımı ile birlikte şehrin ticari fonksiyonuna katkı olarak en az 44

dükkândan oluşan Orta Kale Çarşısı'nın yapıldığı, buna bağlı olarak da şehirde ticaretin geliştiği söylenebilir. Tersaneyi içine alan ve Kızılküle ile Tophane Burcu arasındaki kısmın ticarî olmakla birlikte askerî amacı ağır basan bir liman vazifesi gördüğü de anlaşılmaktadır (Gürbüz, 2001: 216).

Sultan Alâeddin Keykubâd dönemi, yani şehrin refah devrinde Antalya ve Alanya'da ticaret yapma şartları, yabancı tüccarlar için cazip hale getirilmiştir. Babası Keyhüsrev ve ağabeyi Keykâvus tarafından Venediklilere bahşedilen çeşitli imtiyazları Alâeddin de kabul etmiştir. Kıymetli taşlar, inci, altın, gümüş ve buğday gümrüğe tabi tutulmadan ithal edilmiş; diğer cins ticari emtiadan ise % 2 gibi pek cüzi bir miktar gümrük alınmıştır (Lloyd ve Rice, 1964: 6).

Alanya'nın Kıbrıs Adası ile komşu oluşu, doğal olarak çok sıkı ilişkilere yol açmıştır. İbn Bibi, Alanya'da Kıbrıslı kumaş tüccarlarının (bezzaz) varlığından söz etmiştir (İbn Bibi, 1996: 418). Yine bunun bir göstergesi olarak Balducci Pegolotti de, tüccarlar için, Alanya ile Magosa para, vezin ve ölçülerinin karşılaştırılmalı bir cetvelini yapmıştır. Provanslılar, Konya ile Kıbrıs arasında transit ticaretle adaya diğer birçok şeyler yanında, şap, yün, deri, ham ve işlenmiş ipek getiriyorlardı. Şüphesiz ticaret malları Alanya ve Antalya limanları üzerinden dağıtılıyordu (Heyd, 2000: 334).

Bir Ceneviz gemisinin 1289 yılında şeker, keten ve biber yüküyle İskenderiye - Alanya (Candelore) seferini yaptığı belirlenmiş ve bir başka gemi de İbn Batuta'yı Lazkiye (Suriye)'den Alanya'ya getirmiştir. Bu olaylar, Cenevizlerin bir yandan Mısır ve Suriye arasında, öte yandan da Anadolu'nun güney sahiliyle etkin bir ticaretleri olduğunu yansıtır niteliktedir. Keza bu olayların her ikisinde de, varış limanı aynı idi. Çünkü o devir Türkleri tarafından olduğu gibi, bugün de Alanya adı verilen limana, Ortaçağ'da Batılılar Candelore adını verirlerdi. Gerçek bir Türk ticaret şehri idi. Buraya Mısır'dan, İskenderiye'den ve Suriye'den birçok tüccarlar gelirdi. Mısır kereste ihtiyacını buradan sağlardı (Heyd, 2000: 610). İskenderiye ile Alanya daima birbirlerinin karşılıklı ithal ve ihraç pazarları durumundaydı. Bu iki memleket iktisat bakımından birbirlerine çözülmez tarihi bağlarla bağlanmışlardı (Konyalı, 2011: 57). Mısır'da Alanyalı kereste tüccarlarının yoğun olduğu caddeye El Alaylı adının verilmesi (Koçak, 2013: 18) de bu ticari faaliyetlerin yoğunluğunu yansıtan toponimik bir veri olarak değerlendirilebilir.

Ticaret Ürünleri: İncelenen dönemde Alanya limanından oldukça çeşitli ürünler ihraç ve ithal edilmektedir. İhraç ürünlerinin başında Toros Dağları'ndan temin edilen ağaçlar, özellikle sedir ağacının kerestesi gelmektedir. Kereste hemen her çağda birçok alanda kullanılan önemli bir üründür. İnşaatlarda ana yapı malzemesi ve ısınmada yakacak olarak, metallerin ergitme işlerinde ve suya karşı dayanıklı olan sedir ve Toros köknarı gibi ağaçlar da gemi yapımında kullanılmıştır. Toroslarda oldukça önemli bir orman varlığı söz konusuydu. İbn Bibi, Alanya ve çevresini anlatırken, “Çünkü o kalenin yolundan kartal uçamaz. Oranın ormanından güneş yolunu kaybeder.” şeklinde bu duruma vurgu yapmıştır (İbn Bibi, 1996: 255).

Roma devrinden bahseden Texier, Alanya'nın başlıca ihracatının sedir ağacı olduğunu, Marcus Antonius (Marc-Antoine)'un bu yöreyi Mısır Kraliçesi Kleopatra'ya hediye ettiğini, onun da donanmasını hazırlamak için Toros ormanlarını işlettiğini kaydeder (Texier, 2002: 477). Fakat Ortaçağ'da özellikle İslam dünyası için kaliteli kereste bulmak ve bunu sevk etmek bir sorundur. Mezopotamya ve Suriye sahil şeridindeki ormanların Roma ve Bizans tarafından tüketilmesi, zaten bu anlamda fakir olan Mısır'ın kereste ihtiyacını daha da artırmıştır (Bozkuş, 2017: 68).

Lazkiye'den bir Ceneviz gemisiyle 10 günlük bir seyahatten sonra 1333 yılında Alanya'ya ulaşan ünlü seyyah İbn Battuta, “Kahire, İskenderiye ve Suriye tüccarları bu şehre gelip alışveriş ederler. Kerestesi bol olduğu için buradan yüklenen balyalar İskenderiye, Dimyat ve öteki Mısır limanlarına gönderilir.” (İbn Battuta, 2004: 402) demektedir. Dolayısıyla coğrafyası zengin ağaç çeşitliliğine sahip bulunan Alanya'dan Mısır'ın Dimyat ve İskenderiye limanlarına kereste ve buna bağlı ürünlerin ticareti çok uzun yıllar devam etmiştir. Böylece Ortaçağ boyunca ve hatta 19. yüzyıla kadar kereste sıkıntısı çeken Mısır için tedarikte Alanya önemli bir liman şehri özelliği taşımıştır.

Alanya limanından kereste ile birlikte gemi kalafatlama ve ateşli silahların yapımında kullanılan katran ve zift de ihraç ürünleri arasındaydı. 14. yüzyılın başında Alanya'da üretilen zift ve katranın bir kısmı gemilerle Mısır'a ihraç ediliyordu (Bozkuş, 2017: 73). Zamanla değişmekle birlikte Alanya limanının diğer ihraç ürünleri arasında; günlük ağacından elde edilen zamk, ipek, deri, dokuma ürünleri, şap, bal, balmumu, safran, susam, odun kömürü gibi maddeler belirtilebilir.

Öte yandan Alanya limanı üzerinden çok sayıda ithal ürünler temin edilip başta Konya bölgesi olmak üzere ülkenin iç kesimlerine dağıtımı yapılıyordu. Özellikle Mısır'a giden gemiler biber, şeker, keten, çeşitli baharatlar ve kumaşlarla yüklü olarak dönüyorlardı. Getirilen bu ürünler ya kara yoluyla Anadolu'nun iç

kesimlerine taşınır ya da batılı ülkelere satılırdı. Bu ürünler dışında, 1320'lerde tutulan anonim tüccar defterinde, Batılı tüccarlara Antalya ve Alanya'da satmak için, Altoluogho'dakine (Ayasuluğ-Selçuk) benzer ürünler götürmeleri de önerilmiştir. Bunlar arasında; Viyana, Ancona ve Puglia tarzı parçalanmış sert sabunlar, tüm renklerde sof kumaşı, her renkten ve her türden yünlü bezler, ince kumaşlar, çubuk halde gümüş, bakır, kalay yer almaktadır (Bozkuş, 2017: 80, 81). İthal edilen ürünler arasında gümüş, bakır ve kalayın bulunması, Alanya ve Antalya hinterlandında metal işlerinin varlığına işaret etmektedir.

Kısaca Selçuklu döneminde Alanya, Antalya ve Sinop liman şehirlerinin çok fonksiyonlu olduğu, aynı zamanda, Müslüman, Hristiyan ve Yahudi tüccarların yerleşmesiyle bölgelerarası mübadele merkezleri ve Selçuklular tarafından inşa edilen dâr-us-sinâa (tersane) ve art bölgelerindeki zengin orman varlığına dayalı olarak orman ürünleri dış satımı ve askeri-ticaret amaçlı gemi üretim merkezleri olarak kullanıldığı görülür (Özcan ve Yenen, 2010: 60).

Alâeddin Keykubâd bir taraftan ticari faaliyetleri hızlandırırken, diğer taraftan hinterlandı dar olan şehri yeni yollar yaparak dışarıya bağlamış ve böylelikle Alanya'ya gelen malların ve burada yetişen ürünlerin Anadolu'ya dağılımı sağlanmıştır. Alanya bu sayede zenginleşen bir ticaret şehri hüviyeti kazanmıştır (Kocakuşak, 1993: 128).

3.6- Sayfiye (Rekreasyon) Fonksiyonu

Akdeniz kıyısı ile sık ormanlarla kaplı Toros Dağları arasında konumlanan Alanya şehri, önemli doğal çekiciliklere sahip bulunmaktadır. İklim özellikleri de önemli bir çekiciliği teşkil etmektedir. Nitekim İbn Bibi şiiirinde; *“Deniz kenarında bir şehir var. Oranın kışı insana mutluluk veren bahar gibidir.”* (İbn Bibi, 1996: 254) demekte ve bu iklim özelliğine vurgu yapmaktadır. Yine iklimin kış mevsiminde (uzun yıllar ortalaması 12,5 °C) ılık olması, Sultan Alâeddin'in saltanat döneminde kışlarının önemli bir kısmını burada geçirmesinin en temel nedenlerinden biri durumundadır.

İbn Bibi eserinin farklı yerlerinde Selçuklu sultanlarının Alanya ve çevresinde kışladığı, av ve eğlencelerle dinlendiği konusunda kısa bilgiler vermektedir. Bu bağlamda adı geçen müellif, bir gün Sultan'ın, Alanya'da kalenin dışında yaptırdığı av evine (şikar-hane) gittiğinden söz etmektedir (İbn Bibi, 1996: 290). Eserin başka bir yerinde, Sultan Kubadâbâd sarayından sonra atının mübarek dizginini Antalya ve Alanya tarafına çevirdiğini, her yıl yaptığı gibi çevganla, avla ve lale bahçesini andıran eğlence meclisiyle vakit geçirdiğini kaydetmektedir (İbn Bibi, 1996: 363). Yine bir diğer yerde de, Alanya kale komutanı dizdarın ihaneti ve cezalandırılmasını takiben Sultan'ın iki ay orada mutluluk, sevinç ve zevk meclisi kurduğunu, ilkbahar havası veren orda içki, müzik, çevgan ve avla dinlendiğini anlatmaktadır (İbn Bibi, 1996: 420).

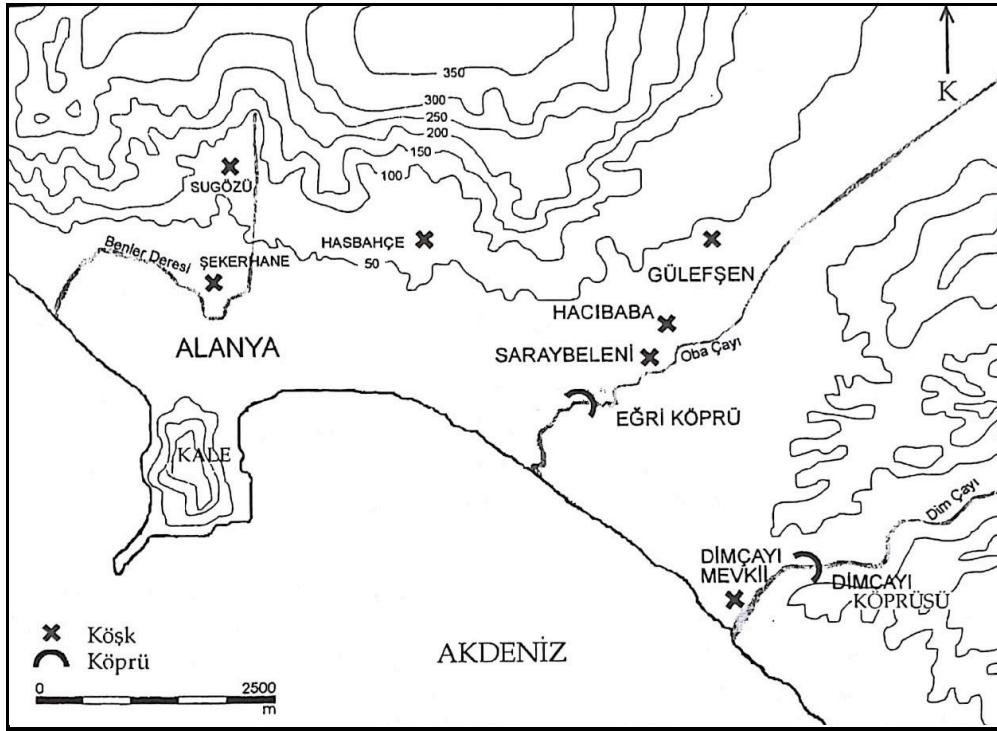
Başta Sultan Alâeddin ve devletin ileri gelen idarecileri, yalnızca Alanya çevresinde değil Alanya'ya yakın Toros yaylalarında da avlanır ve dinlenirdi. Nitekim Alâeddin Keykubâd Alanya'da avı Gedevev Yaylası denilen muhitte yapıyordu. Bu bölge sahile çok yakındı. Gedevev (Gedavet) Konya'da olduğu gibi Alanya'da da *“Yazın esen hafif rüzgâr”* demektir (Hacıgökmen, 2018: 333). Yayla, denizden yaklaşık 1000-1100 m yükseklikte ve Alanya'ya 20 km uzaklıkta olup ormanlık ve suyu bol bir yerdir.

Selçuklu sultanları ve özellikle Alâeddin Keykubâd, önemli bir sefer öncesinde Kayseri, Beyşehir Kubadâbâd ve Alanya sahalarında av yapardı. Bu da ordunun sefere hazır hale gelmesini sağlamakta, önemli kararlarını ve kabullerini bu av sonrası verilen toydan sonra yapmakta idi. Bundan dolayı da Sultan, av meclislerine maiyeti ile beraber devlet ileri gelenleri ve ordu mensupları da katılıyordu. Av meclislerine katılan askerler ok atmak, kılıç sallamak, kement atmak, gürz kullanmak ve mızrak atmak suretiyle askerî maharetlerini zinde tutmuş ve savaş alışkanlıklarını yenilemiş oluyorlardı. Av törenlerinin amacı sadece bununla da kalmıyor, aynı zamanda hesapların yapıldığı, planların kurulduğu, zorlukların aşıldığı, devlet meselelerinin çözüldüğü bir saha oluyordu (Hacıgökmen, 2018: 330). Esasında günümüzde de devlet idarecilerinin buna benzer uygulamaları mevcuttur.

Selçuklu sultanı ve etrafının yanı sıra genellikle bütün Ortaçağ seçkinleri için de en önemli neşe kaynaklarından biri avcılıktı. Coğrafi çevrede yetişen leopar, kurt, ayı, tilki, çakal, geyik gibi hayvanlar ve çeşitli kuşlar avlanırdı.

Şehirde Kale su kaynaklarından ve buna benzer birçok unsurlardan mahrum olduğu için sivil halkın yaşamasına pek elverişli değildi. Onlar da civardaki koruluk ve meyve bahçelerinde yaşamayı tercih ediyorlardı. Burada, içinde arkadaki dağlardan gelen bol sulu çay ve dereler ve temiz kaynaklar bulunan alçak, fakat müdafaası kolay vadiler (Dim Çayı gibi) vardı (Lloyd ve Rice, 1964: 45). Buraları sultan ve diğer idareciler tarafından tercih edilen yerlerdi.

Redford'un verdiği bilgilerden, Alanya ve civarında Selçuklular tarafından yaptırılmış olan 7 bahçe ve köşk kalıntısının günümüze ulaştığı öğrenilir (Harita 3), (Redford, 2008: 16). Şehrin fethi ile başlayan imar faaliyetleriyle birlikte yaptırılan bu köşk ve bahçeler, içme, kullanma ve sulama suyunun temini açısından pınar ve akarsu yakınında konumlanmıştır. Selçuklu dönemindeki su kaynakları ve membaların bugünkü Güllerpınarı ve Hacet mahallelerinde yoğun olduğu bilinmektedir. Selçuklu döneminde bahçeler, Toros Dağları eteklerindeki kaynaklar ile Akdeniz kıyılarına yakın alanlardaki bataklık sahalar arasındaki dar bir sahada kurulmuştur. Kuzeyde engebeli sahanın varlığı, güneyde ise sağlıksız durumdaki bataklıkların bulunması nedeniyle bahsi geçen dar sahada konumlanmış köşk ve bahçelerin yer seçiminde Kale'ye yakın olma durumu da dikkate alınmıştır (Redford, 2008: 54).

Harita 3. Redford (2008)'a göre Alanya çevresinde Selçuklu dönemine ait bahçeler.

Kaleye yaklaşık 5-6 km, yani yaklaşık bir saatlik ulaşım mesafesinde bulunan bahçelerin büyüklüğü 40-50 dekar arasında değişen genişliğe sahipti. Bundan dolayı bazı köşkların bahçesinde ticari amaç taşımayan zirai faaliyetlerin yapıldığını söylemek mümkündür. Kaledeki yerleşmeye göre suyu çok daha bol ve bitki örtüsü gür olan bahçelerin ve köşkların esas fonksiyonunun avlanmaya yönelik olduğu görülür. Yukarıda aktarıldığı gibi İbn Bibi, bir gün Sultan'ın, Alanya'da kalenin dışında yaptırdığı av köşküne (şıkar-hane) gittiğinden (İbn Bibi, 1996: 290) söz etmesi bunu doğrular niteliktedir.

Gerçekten av köşkları Toros Dağları'ndaki av sahalarına oldukça yakın konumda bulunurlardı. Bahçeler arasında özellikle Hasbahçe, adı, manzara ve çevreye hâkim konumuyla dikkati çekmekteydi. Redford'a göre, Hasbahçe, kaleyi karşısına alan bayır üzerinde konumlanmış olması ve deniz seviyesinden yüksekte olması bakımından en etkili manzaraya sahipti. Hasbahçe'de, etrafı saran dağlar, deniz ve bütünüyle kalenin üzerinde oturduğu kaya, ülkenin hükümdarı, gözetim altında tuttuğu her yerin efendisi için elverişli bir panorama oluşturmaktaydı (Redford, 2008: 55).

4.7- Tarım Fonksiyonu

Tarım esasen bir kır fonksiyonudur. Bununla birlikte küçük büyük hemen her yerleşim biriminin çevresinde yerel nüfusun ihtiyaçlarını karşılamak üzere doğal şartların elverişli olduğu ölçüde tarım faaliyetlerinin yapıldığı görülür. Kalede zeminin taşlık olması ve sulama suyunun yokluğu nedeniyle tarım faaliyetleri gelişmemiştir. Alanya çevresinde ise tarım alanları fazla geniş değildir. Bu bağlamda Alanya Kalesi ile Toros Dağları arasında bulunan sahanın bataklık alanları ve tuzlu kıyı kesiminin dışındaki alanlarla sınırlanmaktadır. 12. yüzyılın sonlarında ve 13. yüzyılın başlarında Alanya'daki tarım, Kale civarındaki ovanın orta kısmı ile Kızılcashehir dolaylarında Oba vadisinin yukarısının ötesinde çok da fazla yayılmış olmamalıdır. Tarım, tahıl ekimi, sebze, meyve, fındık ağaçları ve üzüm bağlarından meydana gelmekteydi (Redford, 2008:

56). Yine zeytin, keçiboynuzu, incir, nar, badem, susam, kayısı, badem, kiraz vb. yetiştirilen diğer ürünlerdi. Belirtilen sınırlı alanlarda kısmen kuru ve kısmen sulu yöntemlerle yapılan tarım üretimi, şehrin ihtiyacını ancak karşılayabileceğinden birkaç ürün dışında ihracatı söz konusu değildi.

Diğer taraftan şehrin dışında sultan ve devletin ileri gelenleri tarafından yaptırılan bahçe ve köşkler, tarımın gelişmesi bakımından da ayrı bir önem taşımaktaydı. Bu bahçelerde dönemin en ileri tarım tekniklerinin uygulandığını ve verimli tarım ürünlerinin yetiştirildiğini söylemek mümkündür. Bahçelerde yetiştirilen ürünlerin büyük bir kısmı köşk ve sarayın ihtiyacını karşılarken, üretimi fazla olan ürünlerin şehrin pazarında yerel halka satılmış olması da ihtimal dâhilinde bulunmaktadır.

Ayrıca Alanya'nın deniz kıyısında yer alan bir şehir olduğu dikkate alındığında az veya çok balıkçılık faaliyetlerinin de yapıldığı söylenebilir.

4. Sonuç ve Öneriler

Akdeniz kıyısında bir tombolo özelliği gösteren savunmaya elverişli yüksek, asimetric yamaçlı bir yarımada üzerinde kurulan ve gelişen Alanya, yerleşme tipolojisi bakımından bir kale -şehir olarak ayırt edilmektedir. Sit ve konum özellikleri, şehrin kuruluşu ve gelişiminin yanı sıra fonksiyon özelliklerini de büyük ölçüde belirlemiştir. Aynı şekilde Selçuklu sultanlarının ve özellikle Alâeddin Keykubâd'ın yakın ilgisi ve imar faaliyetleri ile şehir yeniden kurulmuş ve Alâiye (Alâiyye) adını almıştır. Bütün bu doğal ve beşeri faktörler şehirde, idari, güvenlik, liman, tersane, ticaret ve sayfiye (rekreasyon) gibi farklı fonksiyonların gelişmesini sağlamıştır. Selçuklu döneminde ülkenin ve Akdeniz kıyısının hinterlandı geniş bir liman şehri haline gelen Alanya çok fonksiyonlu bir yapı kazanmıştır.

Şehrin fonksiyonları, Karamanoğlu, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde kısmen değişerek devam etmiştir. Selçuklu döneminde önem kazanmaya başlayan sayfiye (rekreasyon) fonksiyonu, Cumhuriyet döneminde turizm fonksiyonuna dönüşerek, diğer fonksiyonların önüne geçmiştir. Günümüzde Alanya bir turizm şehri hüviyeti kazanmıştır. Aynı şekilde şehrin ticaret, yönetim, eğitim ve sağlık gibi fonksiyonlarında da bir devamlılık söz konusu olmuştur. Bunlara karşılık fonksiyonlardan gemi inşa sanayisi (tersane), şehrin deniz üssü ve ticari liman olma özelliği Cumhuriyet dönemine kadar varlığını sürdürememiştir.

Günümüze ulaşan iyi korunmuş Selçuklu şehirlerinden biri olan Alanya'da Selçuklu kültürü ve mimarisinin daha fazla görünür hale getirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda Kaleiçi'nde Selçuklu dönemiyle ilgili mevcut yapıların restore edilmesi ve tarihi kaynaklarda geçen bazı yapıların (örneğin Alâeddin Keykubat'ın sarayı gibi) da temsilen yapılması düşünülmelidir. Ayrıca Alanya'da Selçuklu dönemiyle ilgili kapsamlı bir müzenin bulunmaması önemli bir eksikliklerdir. Bu sebeple Kaleiçi'nde tematik bir müzenin kurulması birçok açıdan faydalı olacaktır.

Alanya şehrinde veya yakın çevresinde Cumhurbaşkanlığının bir köşkünün inşa edilmesi ve Selçuklu döneminde olduğu gibi Cumhurbaşkanlarının çalışmalarına bir süre burada devam etmeleri tarihi geleneklere dayanan bir uygulama olacağını söylemek mümkündür. Ayrıca böyle bir yapı ve uygulamanın günümüzde stratejik ve ekonomik önemi artan Doğu Akdeniz'de ülkemizin egemenliğinin vurgulanması açısından da daha farklı bir anlamı olacaktır.

Kaynakça

- Akyüz, H. Ö., & Ceylan, M. A. (2020). Osmanlı döneminde Tokat şehrinin fonksiyon özellikleri. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 110-130.
- Aksarâyî, (1943). *Müsameretü'l-Ahbar*. Çev. M. N. Gençosman, Ankara: Recep Ulusoglu Basımevi.
- Anonim Selçuk-nâme, (1952). *Anadolu Selçukluları devleti tarihi*. Yay. ve Çev. F. N. Uzluk, Ankara: Örnek Matbaası.
- Baykara, T. (1996). Alaiye tersanesi. 3. *Alanya Tarih ve Kültür Semineri*, 183-185.
- Baykara, T. (1991). Alaiye bir Selçuklu şehri. *Alanya Tarih ve Kültür Semineri I*, 13-19.
- Baykara, T. (1990). *Anadolu'nun Selçuklular devrindeki sosyal ve iktisadi tarihi üzerinde araştırmalar*. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Bilici, Z. K. (2018). *Anadolu Selçuklu çağı mirası* (1). Konya Selçuklu Belediyesi Yayınları.
- Bostan, İ. (1989). Alanya. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, II, 339-341.

- Bozkuş, M. A. (2017). *Ortaçağ'da Alâiyye (Alanya) ve Alâiyye beyliği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ceylan, M. A. (2011). Türkiye kıyılarında üzerinde şehir yerleşmesi bulunan tombololara genel bir bakış. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 23, 352-373.
- Dinç, Y. (2020). *Karşılaştırmalı bir şehir coğrafyası: Alanya ve Manavgat örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğanay, H. (2017). *Coğrafya bilim alanları sözlüğü*. Ankara: Pegem Akademi.
- İbn Battuta Tanci, (2004). *İbn Battuta seyahatnamesi (I)*. Çev. A. S. Aykut. İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.
- Erol, O. (1991). Türkiye kıyılarındaki terk edilmiş tarihi limanlar ve bir çevre sorunu olarak kıyı çizgisi değişimlerinin önemi. *İstanbul Üniversitesi Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü Bülten*, 8, 1-44.
- Eskikurt, A. (2014). Ortaçağ Anadolu ticaret yolları. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33, 15-40.
- Evliya Çelebi b. Derviş Mehmed Zillî, (2005). *Evliyâ Çelebi seyahatnâmesi (IX)*. Haz. Y. Dağlı, S. A. Kahraman, R. Dankoff. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Fleet, K. (2004). *European and Islamic trade in the early Ottoman state: The merchants of Genoa and Turkey*. United Kingdom: Cambridge University Press.
- Gümüşçü, O., & Yiğit, İ. (2012). XIII-XVI. yüzyıllarda Alanya-Sinop bağlantı yolu. *Alanya XII. Tarih ve Kültür Sempozyumu*, 253-262.
- Gürbüz, A. (2001). XVI-XVII. yüzyıllarda Alâiye Kalesi. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 10, 207-226.
- Hacıgökmen, M. A. (2018). Selçuklularda av merasimleri ve emir-i şikarlar. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi (SUTAD)*, 43, 325-339.
- Hacıgökmen, M.A., Özkan, S.H., & Gönüllü, A. R. (2021). *Alâiye'den Alanya'ya*. Edit. E. Kalan, M. Demir, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Yayınları.
- Heyd, W. (2000). *Yakın-Doğu ticaret tarihi*. Çev. E. Z. Karal. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- <https://www.alanya.bel.tr/S/415/Alanya-Kalesi>. Erişim Tarihi 02.02. 2021.
- İbn Bibi (El-Hüseyin B. Muhammed B. Ali El-Ca'feri Er-Rugadi). (1996). *El evamirü'l-Ala'iyе fi'l-umuri'l-Ala'iyе (Selçuk Name)* I. Çev. M. Öztürk. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Koçak, F. N. (2013). *Tarihte Alanya*. Alanya Ticaret ve Sanayi Odası Yayını.
- Konyalı, İ. H. (2011). *Alanya: Tarihi-turistik kılavuz*. Haz. M. A. Kemaloğlu. Red. F. N. Koçak, Alanya Ticaret ve Sanayi Odası Yayını.
- Kocakuşak, S. (1993). *Alanya'da kentleşme, turizm ve sorunları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Lloyd, S., & Rice, D. S. (1964). *Alanya (Ala'iyya)*. Çev. N. Sinemoğlu. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Özcan, K. (2006). Anadolu'da kentler sistemi ve mekânsal kademelenme. *METUJFA*, 23 (2), 21-61.
- Özcan, K., & Yenen, Z. (2010). Anadolu-Türk kent tarihine katkı: Anadolu Selçuklu kenti (XII. yüzyılın başından XIII. yüzyılın sonuna dek). *MEGARON*, 5 (2), 55-66.
- Piri Reis, (1525). *Kitab-ı bahriye* (el yazması). Fasil 320, Walters Art Museum.
- Redford, S. (2008). *Anadolu Selçuklu bahçeleri (Alaiyye/Alanya)*. Çev. S. Alper. İstanbul: Eren Yayıncılık.
- Saraçoğlu, H. (1989). *Akdeniz bölgesi*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Texier, C. (2002). *Küçük Asya coğrafyası, tarihi ve arkeolojisi*. C. 3, Çev. A. Suat, Latin Harflerine Aktaran K. Y. Koprman, Sadeleştiren M. Yıldız, Ankara: Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı Yayınları.

Selçuklu Döneminde Alanya Şehrinin Fonksiyon Özellikleri

- Turan, O. (1993). *Selçuklular zamanında Türkiye: Siyasi tarih, Alparslan'dan Osman Gazi'ye (1071-1318)*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Turan, O. (2008). *Selçuklular tarihi ve Türk-İslâm medeniyeti*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Yalçınlar, İ. (1963). *Türkiye'nin Akdeniz bölgesinde bulunan Silüriene ait Graptolitli seri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Yayınları.
- Yazıcızâde A. (2014). *Selçuk-nâme*. Haz. A. Bakır, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Yıldız, A. (2008). Türkiye'de tersanelerin tarihi ve gemi inşa sanayisinin gelişimi. *Mühendis ve Makina Dergisi*, 49 (578), 23-47.